

MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Župančičeva 3

1000 LJUBLJANA

Ljubljana, 16. 4. 2015

ZADEVA: Pripombe k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1C), EVA 2014-2030-0005

Spodaj podpisane organizacije, ki delujemo na področju nasilja v družini pozdravljamo spremembe Kazenskega zakonika, v predpisanem roku podajamo svoje pripombe na Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1C) ter podajamo tudi nekatere svoje predloge, ki po našem mnenju prispevajo k boljšemu varstvu ranljivih skupin in spoštovanju osebnega dostojanstva žrtev kaznivih dejanj, katerih pravice in interese zastopajo naše organizacije.

I . 1. člen KZ-1C - Posebna osebna veljavnost (5. člen KZ - 1B)

V prvem členu Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika (KZ-1C) se v Kazenskem zakoniku (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo) v 5. členu, ki ureja posebno osebno veljavnost zakona dodaja nov četrti odstavek, ki določa, da se v primerih kaznivih dejanj zoper življenje in telo, zoper človekove pravice in svoboščine ali zoper spolno nedotakljivost nasilja storjena zoper osebo, mlajšo od 18 let storilec preganja po uradni dolžnosti. Predlog se nam zdi utemeljen in bi predlagali zgolj dopolnitev in sicer, da se v skupino teh kaznivih dejanj umestijo tudi druga kazniva dejanja z znaki nasilja kot je npr. opredeljeno v 7. člen KZ - 1C (Prepoved približevanja ali komuniciranja z oškodovancem). Menimo, da je potrebno mladoletne osebe posebej zaščititi oz. začeti pregon po uradni dolžnosti vedno, kadar ima kaznivo dejanje zoper njih znake nasilja.

Predlagamo dopolnitev 1. člena KZ-1C tako, da se ta glasi:

" 1. člen

V Kazenskem zakoniku (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo) se v 5. členu doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

»(4) V primerih, ko je kaznivo dejanje iz poglavij zoper življenje in telo, zoper človekove pravice in svoboščine, zoper spolno nedotakljivost ali v primerih drugih kaznivih dejanj z znaki nasilja storjenih zoper osebo, mlajšo od 18 let, se storilec preganja po uradni dolžnosti.«

II. 3. člen KZ-1C – Izbira navodil

Predlagana sprememba je nujno potrebna, saj sama prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi ne zadostuje za učinkovito zaščito žrtev (glej III. točko).

Predlagamo tudi obvezno vključitev obsojenih storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost iz 19. poglavja KZ-1, nasilja v družini po 191. členu KZ-1 ter zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja po 192. členu KZ-1 v programe dela s povzročitelji nasilja. Nasilje je zloraba moči, ki jo oseba z več moči povzroča nad osebo z manj moči, ob pomoči in podpori strokovnih služb pa se lahko povzročitelj nasilja nauči ravnati drugače.

Predlagamo, da se 3. členu KZ-1C doda nov 3.a člen, ki naj se glasi:

»3.a člen

V 65. členu se doda nov 5. odstavek, ki se glasi:

V primerih kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, nasilja v družini ter zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja mora sodišče storilcu obvezno izreči navodilo obiskovanja ustrezne poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice."

III. 7. člen KZ-1C – (varnostni ukrep) Prepoved približevanja ali komuniciranja z oškodovancem

V tretjem odstavku predlaganega 71. a člena KZ-1 je določilo, da »sodišče izbere enega ali več načinov izvršitve ukrepa iz prejšnjega odstavka in ob tem zlasti natančno opredeli osebe in njihov položaj, primerne razdalje do oseb ali krajev, ki se morajo spoštovati, opredeli posamezne načine prepovedanih oblik komuniciranja ali določi prepovedane oblike druženja.«

Določilo, da sodišče **izbere enega ali več načinov izvršitve ukrepa** ne zagotavlja zadostne zaščite žrtev v primeru, da sodišče izbere le enega ali le nekatere načine izvršitve ukrepa. Po mnenju podpisanih organizacij bi moral varnostni ukrep prepovedi približevanja ali komuniciranja z oškodovancem zajemati vse načine, ki so naštetih oziroma bi morala prepoved približevanja oškodovancu ali njegovim bližnjim obvezno zajemati vsaj prepoved neposrednih ali posrednih stikov ali komuniciranja z oškodovancem ali njegovimi bližnjimi, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev (kot je to urejeno npr. v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije). Podpisane organizacije namreč pri svojem delu redno opažamo, da povzročitelji nasilja, ki jim je izrečen ukrep prepovedi približevanja žrtvi (na

katerikoli podlagi), ne pa tudi prepoved komuniciranja preko telekomunikacijskih sredstev, redno vzpostavljajo stik z žrtvijo preko teh sredstev ter tako nanjo pritiskajo in ji celo grozijo. Izrečeni ukrep prepovedi približevanja s tem ni v celoti dosegel svojega namena – zaščite žrtve, saj jo je zaščitil le pred fizičnim, ne pa tudi psihičnim in čustvenim nasiljem. Prav zaradi navedenega tudi menimo, da za zaščito žrtev ne zadostuje, da sodišče **opredeli posamezne načine prepovedanih oblik komuniciranja ali določi prepovedane oblike druženja**. Načinov komuniciranja oziroma oblik druženja je lahko ogromno, se nenehno spreminjajo. Ni nujno, da sodišče vse načine oziroma oblike predvidi, lahko jih celo ne pozna. Menimo, da je cilj – zavarovati žrtev oziroma oškodovanko/oškodovanca kaznivega dejanja – mogoče učinkovito doseči le s prepovedjo, ki se nanaša **na vse načine oziroma oblike**, ki jih sicer predlog 7. člena KZ-1C že zajema.

V šestem odstavku predlaganega 71. a člena KZ-1 je določilo, da sme sodišče določiti, da ta varnostni ukrep preneha, če je poteklo šest mesecev od začetka izvajanja, o tem pa odloči na prošnjo obsojenca, če ugotovi, da so prenehali razlogi za izrek tega ukrepa. Menimo, da je primerno in nujno določiti, da sodišče o prenehanju ukrepa zasliši tudi oškodovanko oziroma oškodovanca, saj prav on/a lahko da najbolj relevantne informacije o tem, ali so razlogi za izrek ukrepa resnično prenehali.

Predlagamo, da se 7. člen KZ-1C spremeni tako, da se glasi:

"7. člen

Za 71. členom se doda nov 71.a člen, ki se glasi:

»Prepoved približevanja ali komuniciranja z oškodovancem

71.a člen

(1) Storilcu kaznivega dejanja zoper življenje in telo, zoper čast in dobro ime, zoper spolno nedotakljivost, zoper človekovo zdravje ali drugega kaznivega dejanja z znaki nasilja, sme sodišče izreči prepoved približevanja ali komuniciranja z oškodovancem za čas od enega meseca do treh let.

(2) V okviru ukrepa iz prejšnjega odstavka sodišče določi :

- prepoved približevanja oškodovancu ali njegovim bližnjim,**
- prepoved neposrednih ali posrednih stikov ali komuniciranja z oškodovancem ali njegovimi bližnjimi, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev,**
- prepoved dostopa na posamezne kraje, na katerih se redno giba oškodovanec ali njegovi bližnji ali**
- prepoved druženja z oškodovancem ali njegovimi bližnjimi.**

(3) Sodišče sme izreči ta ukrep, če je storilec s kaznivim dejanjem prizadel telesno ali duševno celovitost oškodovanca in če oceni, da bi storilčevi stiki ali komuniciranje z oškodovancem ali njegovimi bližnjimi osebami pomenili nevarnost za ponovitev

istovrstnega ali storitev drugega kaznivega dejanja zoper oškodovanca ali njegove bližnje. Sodišče natančno opredeli osebe in njihov položaj, primerne razdalje do oseb ali krajev, ki se morajo spoštovati, opredeli posamezne načine prepovedanih oblik komuniciranja ali določi prepovedane oblike druženja.

(4) Kadar izreče pogojno obsodbo, sme sodišče odločiti, da bo obsodba preklicana, če storilec prekrši prepoved približevanja ali komuniciranja z oškodovancem.

(5) Trajanje prepovedi približevanja ali komuniciranja se šteje od pravnomočnosti sodbe. Čas prebit v zaporu oziroma v zdravstvenem zavodu za zdravljenje in varstvo se ne všteva v čas trajanja tega ukrepa.

(6) Sodišče sme določiti, da ta varnostni ukrep preneha, če je poteklo šest mesecev od začetka izvajanja. O tem odloči sodišče na prošnjo obsojenca, endar le, če po zaslišanju oškodovanca ugotovi, da so razlogi za izrek tega ukrepa dejansko prenehali.«

IV. 99. člen KZ-1 – Pomen izrazov v zakoniku

Podpisane organizacije na več mestih govorimo o intimnopartnerskem razmerju, ki je razmerje dveh oseb, ki še ne živita skupaj. Dinamika med osebama je enaka kot v družini, enake pa so tudi posledice nasilja, ki ga ena oseba povzroča nad drugo. To je nov izraz, ki mora biti v zakonu razložen. Na tem mestu naj opozorimo tudi na besedilo 4. odstavka tega člena, ki govori o zunajzakonski skupnosti. Opredeljuje jo kot dalj časa trajajočo življenjsko skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, pri tem pa izpušča dalj trajajočo življenjsko skupnost dveh oseb istega spola, ki nista registrirali svoje zveze. Pri tem gre za nedopustno diskriminacijo, ki jo je treba odpraviti.

Predlagamo, da se KZ-1C dopolni z novim 9a. členom, ki naj se glasi:

V 99. členu se 4. odstavek spremeni tako, da se glasi:

»(4) Za zunajzakonsko skupnost po tem zakoniku se šteje dalj časa trajajoča življenjska skupnost dveh oseb, ki nista sklenili zakonske zveze oziroma registrirali istospolne skupnosti.

Doda se nov peti odstavek, ki se glasi:

»(5) Za intimnopartnersko razmerje po tem zakoniku se šteje intimna zveza dveh oseb, ki še ne živita skupaj.«

Dosedanji peti, šesti, sedmi, osmi, deveti, deseti, enajsti in dvanajsti odstavek postanejo šesti, sedmi, osmi, deveti, deseti, enajsti, dvanajsti in trinajsti odstavek.

V. 10. člen KZ-1C – Trgovina z ljudmi

V strokovni javnosti se za pojav trgovine z ljudmi že nekaj let uporablja izraz trgovanje z ljudmi, zato je primerno, da tudi Kazenski zakonik sledi razvoju stroke in 113. člen preimenuje v Trgovanje z ljudmi.

Predlog KZ-1C predvideva obvezno denarno kazen poleg kazni zapora, kar podpisane organizacije pozdravljamo. Primerno bi bilo, da država vzpostavi učinkovit, delujoč in nediskriminatoren sistem (Zakon o odškodninah žrtvam kaznivih dejanj to ni, saj med drugim iz pravice zahtevati odškodnino izključuje prav večino žrtev trgovanja z ljudmi, ki so državljani/državljanke tretjih držav), preko katerega bi se denarne kazni namenile za odškodnine žrtvam kaznivih dejanj.

Predlagan 1. odstavek 113. člena KZ-1 se glasi: »Kdor zaradi izkoriščanja prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilnega dela, suženjstva, služabništva, storitve kaznivih dejanj ali trgovine z organi, človeškimi tkivi ali krvjo drugo osebo kupi, prevzame, nastani, prepelje, proda, izroči, prisili v sklenitev zakonske zveze ali njej podobne skupnosti, ki je z zakonom izenačena z zakonsko zvezo oziroma z njo kako drugače razpolaga ali tako osebo novači, menjava ali prenaša nadzor nad njo ali pri teh ravnanjih posreduje, se, ne glede na morebitno privolitev te osebe, kaznuje z zaporom od enega do desetih let in denarno kaznijo.«

Podpisane organizacije opozarjamo, da je prisilna poroka oblika trgovanja z ljudmi (kot npr. prisilno delo), ne pa način izvršitve ene od oblik, kot to opredeljuje predlog spremembe. Če pristanemo na besedilo člena kot je sedaj, bi pomenilo, da je prisilna poroka kazniva le, če je storjena zaradi izkoriščanja, recimo, služabništva (kot oblike trgovanja z ljudmi), ne pa sama po sebi.

Pri tem naj poudarimo, da zakonski znak **»zaradi izkoriščanja«** močno krči polje kaznivosti in je dejanska ovira pri preganjanju kaznivega dejanja trgovanja z ljudmi, saj je treba za kaznivo dejanje trgovine z ljudmi dokazati ne le storilčev naklep, temveč tudi poseben namen (zaradi izkoriščanja). Če torej namena izkoriščanja ni mogoče dokazati (in iz prakse vemo, da je to zelo težko), ni kaznivega dejanja trgovanja z ljudmi. Podpisane organizacije menimo, da bi moral biti ta zakonski znak izpuščen iz opisa kaznivega dejanja. Popolnoma vseeno je, ali je storilec dejanje storil zaradi namena izkoriščanja ali brez tega namena, posledice dejanja so za žrtve enake (naj gre za npr. služabništvo zaradi izkoriščanja ali za služabništvo samo po sebi). Namen izkoriščanja bi kvečjemu lahko bil kvalifikatorna okoliščina, zaradi katere bi bil storilec kaznovan strožje. Namen izkoriščanja je pot v kazenski zakon našel leta 2008 s sprejetjem novega Kazenskega zakonika (KZ-1), pred tem namena izkoriščanja pri kaznivem dejanju trgovanja z ljudmi ni bilo (387. a člen KZ). Predlagatelj je glede spremembe podal le skopo obrazložitev, da temelji kaznivo dejanje na Protokolu o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovanja z ljudmi, zlasti ženskami in otroki. Poudarimo naj, da predstavljajo mednarodne pogodbe le neke skupne splošne standarde, ki naj se jih držijo države podpisnice, nikakor pa ne ovirajo držav podpisnic, da bi standarde postavile višje.

Po mnenju podpisanih organizacij bi morala za storitev kaznivega dejanja po predlaganem 4. odstavku 113. člena KZ-1C (kaznivost uporabnikov storitev žrtev trgovanja z ljudmi)

zadoščati že **malomarnost**. Pri trgovanju z ljudmi gre namreč za izjemno hud, zavržen in splošno škodljiv družben pojav, ki ne predstavlja hudih posledic samo za varnost, blaginjo in človekove pravice žrtev, temveč vpliva celo na varnost in blaginjo države (povezanost trgovanja z ljudmi kot oblike organiziranega kriminala s korupcijo). Država bi se morala odločno boriti proti tem pojavu in kaznovati vsakogar, ki je vedel, da uporablja storitve žrtve trgovanja z ljudmi, se je te možnosti zavedal, pa je lahkomišlno mislil, da temu ni tako, ali pa se možnosti ni zavedal, pa bi se je po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih moral in mogel zavedati.

Predlagamo, da se 10. člen KZ-1C spremeni tako, da se glasi:

"10. člen

V prvem odstavku 113. člena se za besedo "zaradi" izbriše beseda "izkoriščanja", za besedo »izroči« se doda vejica in besedilo »prisilne sklenitve zakonske zveze ali njej podobne skupnosti, ki je z zakonom izenačena z zakonsko zvezo«, pred piko pa se doda besede »in denarno kaznijo«.

V drugem odstavku se pred piko doda besede »in denarno kaznijo«.

Dodata se nova tretji in četrti odstavek, ki se glasita:

»(3) Kdor z namenom, da bo lahko izvršeno dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena, zadrži, odvzame, skriva, poškoduje ali uniči javne listine, s katerimi se dokazuje identiteta žrtev trgovine z ljudmi, se kaznuje z zaporom do treh let in denarno kaznijo.

(4) Kdor ve ali bi glede na okoliščine moral vedeti, da je oseba žrtev trgovine z ljudmi, pa uporablja njene storitve, ki so posledica izkoriščanja te osebe, opisanega v prvem in drugem odstavku tega člena, se kaznuje z zaporom do treh let in denarno kaznijo.«.

Dosedanji tretji odstavek, ki postane peti odstavek, se spremeni tako, da se glasi:

»(5) Kdor stori dejanje iz prvega, drugega ali tretjega odstavka tega člena kot član hudodelske združbe za izvedbo takih dejanj ali če je bila s tem dejanjem pridobljena velika premoženjska korist, se kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.«.

VI. 11. člen KZ-1C – Grožnja

Predlog KZ-1C zopet uvaja pregon kaznivega dejanja grožnje na predlog, česar smo v podpisanih organizacijah veseli. Predlog uvaja tudi nov zakonski znak »ali z istim namenom zalezuje njega ali njegovo bližnjo osebo«. Glede zalezovanja podpisane organizacije predlagamo, da se opredeli kot samostojno kaznivo dejanje (glej točko VI.). Glede groženj v družinski skupnosti, kakšni drugi trajnejši skupnosti in intimnopartnerski skupnosti, četudi je ta že razpadla in je dejanje s to skupnostjo povezano, glej IV. točko.

VII. Zalezovanje

Kot ugotavlja že predlagatelj KZ-1C, je zalezovanje v Sloveniji dokaj občutljivo, ne samo v družinskih razmerjih ali nekdanjih družinskih razmerjih, temveč tudi širše ter da je utemeljeno trditi, da varstvo osebnostnih pravic po določbah Obligacijskega zakonika ni zadostno učinkovit ukrep za varstvo ljudi (tudi z vidika obveznosti države glede varovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin po prvem stavku prvega odstavka 5. člena Ustave Republike Slovenije). V veljavni kazenski zakonodaji je opredeljeno zalezovanje kot kaznivo dejanje le, če je izvršeno v družinski ali drugi življenjski skupnosti, tudi po njenem razpadu (191. člen KZ-1). Zakon o varstvu javnega reda in miru v 6. členu opredeljuje kot prekršek tudi ravnanje vsakogar, ki koga zasleduje. Podpisane organizacije nimajo podatkov, da bi policija v kakšnem primeru izrekla sankcijo za prekršek zaradi zalezovanja, pa tudi sicer je splošni vtis tak, da se zalezovanju ne posveti dovolj pozornosti oziroma resnosti. Po raziskavi dr. Jasne Podreka o intimnopartnerskih umorih žensk v Sloveniji¹ so storilci femicida pred kaznivim dejanjem umora žrtve dalj časa in na različne načine zalezovali (v kar 63% primerov). Raziskava je torej pokazala, da je zalezovanje en od resnih dejavnikov tveganja, da pride do umora (bivše) partnerke. Zaradi navedenega podpisane organizacije menimo, da je primerno zalezovanje opredeliti kot samostojno kaznivo dejanje.

Predlagamo, da se KZ-1C dopolni z novim 10a. členom, ki naj se glasi:

"10.a člen

(1) Kdor drugo osebo zalezuje ali kako drugače spremlja, nadzoruje oz. poskuša vzpostaviti in vzdrževati stik proti njeni volji in s tem zbuja občutek ogroženosti pri tej osebi ali njenih bližnjih, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Kdor dejanje iz prvega odstavka tega člena stori zoper zakonca ali zunajzakonskega partnerja, partnerja v registrirani istospolni partnerski skupnosti, partnerja v intimnopartnerskem razmerju, posvojenca oziroma posvojitelja, rejenca oziroma rejnika ali skrbnika oziroma varovanca, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(3) Enako se kaznuje oseba, ki je dejanje iz prvega odstavka tega člena storila zoper osebo, s katero je bila v enem od razmerij, naštetih v drugem odstavku tega člena.

(3) Pregon za dejanje iz prvega odstavka tega člena se začne na predlog."

S sprejemom tega predloga 11.člen KZ- 1C ni več potreben.

VIII. Kaznivost razkritja lokacije varnih hiš, kriznih centrov in drugih varnih zatočišč

¹ Raziskava je dostopna na:

http://www.academia.edu/8611138/Intimnopartnerski_umori_v_Sloveniji_in_njihova_spolna_zaznamovanost_II_nimate_Partner_Homicides_in_Slovenia_and_their_Gender-specific_Differences, pridobljeno 3. 4. 2015.

Varne hiše, krizni centri in zatočišča za ženske in otroke, žrtve nasilja delujejo na tajnih lokacijah, saj je to nujen pogoj za zaščito najbolj ogroženih posameznic in posameznikov. Razkritje lokacije varne hiše pomeni, da je ogrožena varnost vseh uporabnic in njihovih otrok, ki v varni hiši bivajo ter vseh žensk, žrtev nasilja, ki bi umik v varno hišo potrebovale v prihodnje. Razkritje tajne lokacije varne hiše povzroči, da je varno hišo na isti lokaciji v prihodnje nemogoče uporabljati, saj ne more nuditi potrebne zaščite. Poleg tega ženskam, ki razmišljajo o umiku pred nasiljem razkritje tajne lokacije varne hiše ustvari vtis, da ne bodo varne niti v varni hiši, kaj šele kje drugje.

Z razkritjem tajne lokacije varnih hiš, kriznih centrov in zatočišč nastane tudi velika premoženjska in nepremoženjska škoda. Med nepremoženjsko škodo nedvomno sodi strah, povečan občutek ogroženosti, občutek nemoči zaradi nezmožnosti zaščite s strani države, stres ob ponovni selitvi in menjavi delovnega in šolskega okolja ter ostalo. Z razkritjem lokacije varne hiše se prav tako v celoti onemogoči varno in kakovostno izvajanje programa, ki ga država in nevladne organizacije izvršujejo na podlagi verifikacije s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. To pomeni, da bi bil z razkritjem prizadet tudi splošen javni interes. Materialni stroški nujne selitve varne hiše na drugo lokacijo so ocenjeni na 130.000,00 EUR, kar je 4 x več kot redna selitev (brez kriznega nameščanja žrtev ipd). S trenutno zakonodajo sankcioniranje izdaje tajnosti lokacije varne hiše ni opredeljeno, je pa nujno za varnost žrtev nasilja v družini ter njihovih otrok in za splošen javni interes.

Država mora dati jasno sporočilo, da je objava tajne lokacije varne hiše nedopustna, zato predlagamo, da se doda nov 10.b. člen KZ-1C, ki naj se glasi:

" 10.b člen

Za 322. členom KZ-1B se v trideseto poglavje o kaznivih dejanjih zoper splošno varnost ljudi in premoženja doda novi 322.a člen z naslovom Razkritje lokacije varnih hiš, ki naj se glasi:

(1) Kdor posreduje v javno objavo ali javno objavi podatke o lokaciji varnih hiš, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor sporoči ali izroči komu podatke ali mu kako drugače omogoči, da pride do njih, ali zbira podatke o lokacijah varnih hiš z namenom, da jih objavi.

(3) Pregon se začne na predlog."

IX. Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost

Pri kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost iz 19. poglavja KZ-1 opozarjamo na neuskkljenost zakona z Direktivo 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji, zlasti pri prenizko postavljenih spodnjih mejah kazni. Tako npr. direktiva v 1. odstavku 6. člena (Pridobivanje otrok za spolne namene) pravi, da države članice z ustreznimi

ukrepi zagotovijo, da se naklepno dejanje odrasle osebe, ki z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije nagovarja otroka, ki še ni dopolnil starosti, ko lahko pristane na spolnost, k srečanju z namenom storitve kaznivega dejanja iz člena 3(4) ali člena 5(6) in temu nagovarjanju sledijo še druga materialna dejanja, ki imajo za posledico srečanje, lahko kaznuje z najvišjo kaznijo zapora, **vendar ne manj kot eno leto zapora**. 173. a člen Kazenskega zakonika (Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene), pomeni implementacijo zgornje določbe direktive, a predpisuje **kazen zapora do enega leta**. Enako je pri kaznivem dejanju Prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva iz 176. člena KZ-1 (npr. v 2. odstavku 176. člena je zagrožena kazen zapora **od šestih mesecev do osmih let**, direktiva pa v 3. odstavku 4. člena zahteva, da kazen zapora **ni manjša kot 8 let**). Navedena sta le dva primera, neskladij med direktivo in Kazenskim zakonikom je več.

Uskladitev določil Kazenskega zakonika o kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost z določbami zgoraj navedene direktive je po našem mnenju nujna.

X. Kaznivo dejanje nasilja v družini (191. člen KZ-1)

191. člen KZ-1 je zastavljen preozko, saj zajema le določene oblike in kontekste nasilja. Na primer, en od zakonskih znakov nasilja v družini je tudi prisiljevanje k delu ali opuščanju dela, v realnosti pa je možnih več oblik prisiljevanja – k splavu, k nosečnosti, omejevanje druženja z določenimi ljudmi... Poleg tega kaznivo dejanje nasilja v družini v neenak položaj postavlja žrtve v še trajajoči skupnosti v primerjavi z žrtvami, ki s povzročiteljem niso več kakšni izmed naštetih oblik razmerij. V prvem primeru je namreč določena kazen do pet let zapora, v drugem pa le do tri. Menimo, da za takšno razlikovanje ni utemeljenega razloga. Družinska oz. druga trajnejša življenjska skupnost naj bi za posameznika/co pomenila varno zavetje, prostor, kjer bi mu/ji bile nudene zaščita, opora, spodbuda. Nasilje v tem prostoru žrtev zelo obremeni, posledice so hude in trajne. Kljub temu pa nasilja v skupnosti ne smemo vrednotiti kot bolj zavržnega od nasilja v skupnosti, ki je razpadla, saj so posledice nasilja v razpadli skupnosti enako hude in trajne in prav tako tudi usodne (dejstvo je, da mnogo femicidov storijo nekdanji možje oziroma partnerji). Ni sprejemljivo, da povzročitelji dobivajo sporočilo, da je nasilje nad nekdanjimi partnerkami bolj "sprejemljivo" kot nad sedanjimi. Kaznivo dejanje nasilja v družini pa ne velja za intimnopartnerska razmerja, torej razmerja, kjer osebi še ne živita skupaj. Dinamika med osebama je enaka kot v družini, enake pa so tudi posledice nasilja, zato bi morala biti intimnopartnerska razmerja prav tako vključena v kaznivo dejanje nasilja v družini, ne da se jih obravnava v okviru kaznivega dejanja nasilništva po 1. odstavku 296. člena KZ-1, za katerega je predpisana kazen do dveh let in posledično pristojno okrajno sodišče. Sporno je tudi, da je pri kaznivem dejanju nasilja v družini potrebno dokazovati trajajoče nasilje, saj se iz kaznivega dejanja tako izvzame enkratne dogodke nasilja. ZPND v 1. odstavku 3. člena pove, da je nasilje v družini vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana, kar pomeni, da zadostuje tudi enkratni dogodek. Nedopustno je, da država na nasilje v družini ne odreagira že ob enkratnem dogodku. Če bi odreagirala takoj, bi povzročitelju nasilja dala jasno

sporočilo, da je vsakršno nasilje nesprejemljivo in bi s tem delovala tudi preventivno. Z ureditvijo, kot velja sedaj, daje država sporočilo, da je nasilje v družini sprejemljivo, če le ni dalj časa trajajoče, kar je popolnoma nedopustno.

Podpisane organizacije tudi predlagamo, da se zakonski znak »spravlja v skupnosti v podrejen položaj« odpravi. Opredelitev nasilja v družini po ZPND tega zakonskega znaka ne pozna, pa tudi na splošno ni konstitutivni znak nasilja v družini. Nasilje je kršenje človekovih pravic in pomeni zlorabo moči, ki jo oseba z več moči povzroča nad osebo z manj moči. Žrtev nasilja je torej že po definiciji v podrejenem položaju nasproti povzročitelju nasilja. Omenjeni zakonski znak v praksi odpira tudi možnosti za neprimerne, celo absurdne odločitve sodišč, tožilstev in drugih organov. V neki zadevi je sodišče npr. izdalo zavrnilno sodbo, saj naj žrtev ne bi bila v podrejenem položaju, ker se je na sodišču neprimerno obnašala do obdolženca (pri tem, da je bil v sodni dvorani prisoten varnostnik, saj je obdolženec oškodovanko napadel že pred obravnavo, dejanje, zaradi katerega se mu je sodilo, pa je zajemalo dogodek, v katerem je obdolženec oškodovanko med pretepanjem udaril tudi z železno palico). Še bolj očitno neupravičen se je zakonski znak »spravljati v podrejen položaj« izkazal v primeru, ko je tožilstvo zavrnilo obtožbo, češ, da ostarela mama, sicer priklenjena na posteljo, ob sinovem nasilju ni bila v podrejenem položaju, saj se je po pretepu, med katerim je padla s postelje, sama pobrala in ulegla nazaj.

Grožnje (z neposrednim napadom na življenje ali telo, maščevanjem, povzročanjem škode...) so pogosta in nevarna oblika nasilja v družini, ki napovedujejo tudi povzročanje fizičnega nasilja. Dr. Jasna Podreka je v zgoraj omenjeni raziskavi o intimnopartnerskih umorih žensk v Sloveniji ugotovila, da je storilec femicida v veliki večini (79%) partnerki predhodno večkrat grozil s smrtjo in jo ustrahoval. Zaradi navedenega je treba grožnje v kontekstu nasilja v družini obravnavati skrajno resno. Po mnenju podpisanih organizacij bi zato veljalo razmisliti tudi o možnosti, da bi bilo kaznivo dejanje grožnje v družinski skupnosti, kakšni drugi trajnejši skupnosti in intimnopartnerski skupnosti, četudi je ta že razpadla in je dejanje s to skupnostjo povezano, pregonljivo po uradni dolžnosti ne glede na predlog oškodovank oziroma oškodovancev. Taka rešitev bi bila najbolj primerna prav zaradi ranljivosti in podrejenega položaja, v katerem so žrtve nasilja v družini nasproti povzročiteljem nasilja, zaradi česar se pogosto dogaja, da klonejo pod pritiski povzročiteljev in predlog umaknejo. Breme takih pritiskov in nasilja, ki bi ga bile žrtve deležne, če predloga ne bi umaknile, je za njih preveliko. Menimo, da mora država zaščititi žrtve na poti iz nasilja, namesto, da jim postavlja ovire in bremena (npr. če umakne predlog za pregon po začetku glavne obravnave, mora plačati tudi stroške kazenskega postopka, poleg tega izgubi pravico, da vnovič poda predlog).

V praksi je zelo pogosta tudi situacija, ko storilec žrtvi z namenom, da bi jo ustrahoval ali vznemiril, grozi, da bo ubil ali poškodoval domačo žival. Zaradi posebne navezanosti na domače živali ta grožnja na žrtve učinkuje enako, kot če storilec grozi z napadom na drugo zavarovano dobrino. Žrtev je enako močno vznemirjena in se počuti ustrahovano. Podpisane organizacije menimo, da je zaradi navedenega smiselno, da so tudi domače živali zavarovane dobrine, kar se po našem mnenju lahko doseže z brisanjem besedne zveze »velike vrednosti«, ko se opredeljuje premoženje, ki se po tem členu varuje.

Glede na navedeno podpisane organizacije predlagamo, da se kaznivo dejanje nasilja v družini popravi, kot sledi.

1. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) podaja celovito opredelitev nasilja v družini, zato bi bilo smiselno, da se definicija kaznivega dejanja nasilja v družini uskladi z opredelitvijo v ZPND.
2. Glede na enako dinamiko v družinski ter intimnopartnerski skupnosti je upravičeno, da se nasilje v intimnopartnerskih skupnostih (to je skupnostih, kjer partnerja še ne živita skupaj) obravnava v sklopu kaznivega dejanja nasilja v družini ter
3. da se kazen za nasilje v družinski skupnosti, kakšni drugi trajnejši skupnosti in intimnopartnerski skupnosti, četudi je ta že razpadla in je dejanje s to skupnostjo povezano, poenoti.
4. Za pregon kaznivega dejanja nasilja v družini zadošča že enkratni dogodek nasilja.
5. Zakonski znak »spravljati v skupnosti v podrejen položaj« se odpravi.
6. Pri zakonskem znaku »resna grožnja« se briše beseda »resna«.
7. V 191. člen KZ-1 se doda nov odstavek o grožnjah v družinski skupnosti, kakšni drugi trajnejši skupnosti in intimnopartnerski skupnosti, četudi je ta že razpadla in je dejanje s to skupnostjo povezano, ki so pregonljive po uradni dolžnosti. Pri tem se upoštevajo tudi grožnje, posredovane tretji osebi.
8. Pri zakonskem znaku »premoženje velike vrednosti« se briše besedna zveza »velike vrednosti«.

Predlagamo, da se v KZ-1C doda nov 10.c. člen, ki naj se glasi:

" 10.c člen

191. člen KZ-1B naj se spremeni tako, da se glasi:

»(1) Kdor v družinski skupnosti, kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti ali intimnopartnerski skupnosti, tudi če je že razpadla in je dejanje s to skupnostjo povezano, zoper drugo osebo uporabi fizično, spolno, psihično, ekonomsko nasilje ali jo zanemarja, preganja iz skupnega prebivališča ali ji omeji svobodo gibanja, jo zalezuje, s silo ali grožnjo prisili, da kaj stori ali opusti ali da kaj trpi ali kako drugače nasilno omeji njene enake pravice, se kaznuje z zaporom do petih let.

(2) Kdor v družinski skupnosti, kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti ali intimnopartnerski skupnosti, tudi če je že razpadla in je dejanje s to skupnostjo povezano, drugemu, zato da bi ga ustrašoval ali vznemiril, zagrozi, da bo napadel njegovo življenje ali telo ali spolno nedotakljivost ali prostost ali uničil njegovo premoženje, ali da bo ta dejanja storil zoper njegovo bližnjo osebo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

(3) Kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka proti dvema ali več osebam ali z grdim ravnanjem ali z orožjem, nevarnim orodjem, drugim sredstvom ali na tak način, da se lahko telo hudo poškoduje ali zdravje hudo okvari, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do treh let.«

Za dodatne informacije v zvezi s pričujočimi pripombami smo dosegljivi na telefonu 01/43 44 822 (Društvo za nenasilno komunikacijo). V želji, da dosežemo najkakovostnejše zakonske rešitve in sledimo načelu participatornega sprejemanja in spreminjanja zakonodaje, bi se glede predlaganih dopolnitev in sprememb z vami radi tudi sestali.

Zahvaljujemo se vam za sodelovanje in vas lepo pozdravljamo.

pripravili:
Nina Obrán, univ. dipl. prav.
Katarina Bervar Sternad, univ. dipl. prav.

predsednica društva:
Katja Zabukovec Kerin

Podpisnice:

Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja; Maja Plaz, predsednica

Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi; Katjuša Popović, predsednica

Center za socialno delo Maribor (Materinski dom Maribor, Svetovalnica za žrtve nasilja in zlorab Maribor); Frančiška Premzel, v.d.direktorica

Zavod Emma; Dževada Popaja, direktorica

Društvo regionalna varna hiša Celje; Suzi Kvas, predsednica

Društvo življenje brez nasilja; Natalija Petakovič, predsednica

Društvo za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja Varna hiša Gorenjske; mag. Vilma Regovc, vodja v programih društva

Društvo Ženska svetovalnica; Lucija Užmah, predsednica

Pravno- informacijski center nevladnih organizacij- PIC; Katarina Bervar Sternad, direktorica